

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, רוקע הארץ על המים

כי נחית לארעא לימא ברוך רוקע הארץ על המים גמ' ברכות

ההתפשטות של המים בתכונתם הנזילית, היא פועלת על הצד של ההרחבה, שאנו צריכים לו במפעלינו הקמריים והרוחניים. ולעמית זה הצד המצמצם והמגבש של הארץ, ביבשותה ויצוקתה בתור מוצק, הוא פועל על הצד הרכוזה שבתוכנו. שניהם הם צריכים יחד לסמן את שלמותם של מפעלי החיים בכל צדדיהם. הארץ המרקעת על המים פועלת את שני ההפכים הללו, ושניהם הם מיסדים את בנין החיים: נטיית הנזילה וההתפשטות מצד המים, שהיא כיסוד להארץ, המרקעת עליה, ופועלת בה, ונטיית הרכוז והגבשות מצד הארץ, היבשה והמוצקה. עם זה בולט כאן אור הקסד, והפונה העליונה להעמיד את היצורים חיי היבשה, והנעלה שבהם הוא האדם, על מכונו, בהכנת הפסים של עמדתו, מעל אותו החמר הגדול, המשתרע במרחב כל־פה, והמקדם בסדר היצירה, הוא המים, שאין בהם מצד תכונתם אפשרות לקיומו. הכליטה הזאת היא נראית, בהתגלותה של היבשה, ותכונת רוקעה, "שגלה ארץ בהכמתו והכין תבל לעדתו". עולת ראייה

10

לרקע הארץ על המים פי לעולם חסדו תהלים זכר מבריאת הארץ, מה שהוא חסד מוחלט מאתו, שביטל טבע המים, שהיה טבעם להיותם על הארץ, כמו שהיו מתחילה, וכמו שהם בחצי הכדור, והוא בחסדו הקונה אותם אל מקום אחד, ונראית היבשה, להיות החיים והצמחים עליה... ופירוש לרקע, אמר, שנתן שטח הארץ על המים. ואעפ"י שהמים גבוהים על הארץ, נתן הוא שיעור שתהיה הארץ כאילו היא גבוהה על המים, שלא יעברו על הארץ. רד"ק

וירקעו את פחי הזהב - לא הוסיף בכל מלאכת הקדש לפרש דרך האומנות איך נעשה, זולתי בכאן... ויתכן שספר בכאן המחשבה שחדשו בחוטי הזהב, כי היה תמה בעיניהם להיות זהב טווי ושזור כאשר יעשו בצמר ופשתים, כי לא נשמע עד היום ההוא לעשות כן רמב"ן

20

בשפת אמת (וירא תרנ"ה) בשם אאז"ל על דברי המדרש (בר"ר נג יד) הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר עיניהם, שנאמר (בראשית כא יט) ויפקח אלקים את עיניה ותרא באר מים, ולא כתיב שנברא לה באר מים, כל מה שנצרך לאדם מוכן לנגד עיניו כי גדלו וטובו מלא עולם רק העינים הגשמיים מסתירים שלא יוכלו לראות, המים תחת רגלי ישראל וכו' לרוקע הארץ, שהיו צריכים לסלק מהם הרגילות והארציות שהם הסתירו להם. אמרי אמת

הוי כל צמא לכו למים מה מים מסוף העולם ועד סופו דכתיב לרוקע הארץ על המים כך תורה מסוף העולם ועד סופו מדרש ואנו מברכין על רקיעת הארץ מפני שהיא מצרכי בני אדם שהבורא יתברך נתן כח שטח הארץ על המים ואף על פי שהמים גבוהים מן הארץ הקוה אותם אל מקום אחד ונראית היבשה לחיות החיים והצמחים עליה שאם לא כן לא היה להם מקום להתגדל בו. אבודרהם

כי מנח כרעיה אארעא מברך רוקע הארץ על המים, לפי שהב"ה רוקע הארץ על המים לצורך האדם כדי להלך עליה וכדי שיצמחו בה עשבים ופירות למחיית האדם מנורת המאור

30

וכשירד ממטתו ויגיע ברגליו על הארץ היה לו לומר רוקע הארץ על המים, פירוש לתת שבח לשם יתברך שרקע הארץ על המים היפך טבעו כדי שיוכלו הבריות ללכת עליה, שהרי לפי טבען וסדר היסודות היה ראוי שהמים מקיפין את הארץ ואם היה כן לא היה מקום לבריות לדור שם, וה' ברחמיו על בראויו שינה הטבע והרקיע הארץ על המים לתת מקום לדור עליה בראויו, ועל זה נאמר [תהלים קלו, ו] לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו, לכך מברכין עליו ג"כ על החסד הזה לבוש

יסוד המים הוא ממשיך את האדם לעבודת הבורא יתברך שמו ונמצא זה חסד אל על האדם שמשבר כח תאוותו ומגביר יסוד המים על העפר וזהו לרוקע הארץ על המים, פירוש רוקע הוא לשון חיזוק כפירוש רש"י (בראשית א, ו) על יהי רקיע בתוך המים והיינו לרוקע הארץ על המים, פירוש שברא הקדוש ברוך הוא יסוד העפר שהוא חזק יותר מיסוד המים שהוא ממשיך את האדם לתאוות כנ"ל. כי לעולם חסדו, למען ישבר האדם את כח תאוותו אף שקשה עליו מאד ועל ידי זה חסדים גדולים באים לעולם נועם אלימלך

40

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, המכין מצעדי גבר

כי מסגי לימא ברוך המכין מצעדי גבר גמ' ברכות כשמהלך לצאת לדרך מברך המכין מצעדי גבר רמב"ם

נפלאים הם צעדי האדם, פלאי פלאים ישנם במשקל המכון, שהאדם זקוף הקומה, העומד על בסיס צר ככפות רגליו, יוכל עוד להתנועע חליפות במהירות ככה נפלאה, ולא יפל לארץ, רק השווי הנפלא של המשקל, והכח החיוני הפועל בקמת אלהים נפלאה בשיטת העצבים, העורקים, המיתרים והגידים, המתחסיים לכל איברי התנועה, הלוקחים חלק במהלך האדם, זהו היסוד המכין את המצעדים בלישר הלוחם. המכנה הזה, המלא צדקת מאזנים ושווי נפלא פהמר האדם, פודאי משפע הוא וגם משפיע, על התכונה הנפשית של האדם, המלאה כחות הפכיים ומתנגדים, ותעודתה הנכונה היא לשקל את מהלכיה, להעמידם על בסיס השווי הצדק והישר, ואז יאיר אור החיים העדינים בנפש האנושית והחכמה, והאשר הרוחני, תקון המדות ותקון המעשים, תקון הדעות ותקון הרגשות, במדה נכונה, יבאו עמם, להוליך את האדם בדרך ישרה במהלך חייו בכלל. ועל כל המוכנים הללו, בשכלולם ואחודם, הננו מברכים בשמחת נפש למכין מצעדי גבר. עולת ראה

10

כשהולך לימא ברוך המכין מצעדי גבר כי האדם גדול בקומה מבעלי חיים והמה הולכים על ארבע והאדם הולך ברגליו לבד ומביט למעלה ונותן להקב"ה שבח והודיה על זה ערוך השולחן

מה' מצעדי גבר פוננו ודרכו יחפץ תהלים קמו מצעדי גבר - מי שהוא גבור ביראת הקדוש ברוך הוא ליש פאש דופורט בלעז רש"י בלשוננו הוא מלא דעת כמו לכו נא הגברים ומי שהוא מלא דעת צדיק יהיה אב"ע

מד' מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו משלי מה' מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו, כי אם יצא לדרך או יפרש בים להשתכר בסחורה, פעמים רבות יקראנו ההפסד תמורת השכר אשר ישבר אליו, וכי ילך לבטח יפגעוהו מקרים ותולדות, על כן "אל בינתך אל תשען" (לעיל ג, ה), רק שים כל תוחלתך אל השי"ת רבינו יונה מה' מצעדי גבר, כבר בארתי (למעלה ט"ז ט') כי הגם שהבחירה לבחור באיזה דרך ילך הוא ביד האדם להימין או להשמאל, בכ"ז אחר שתנועת הרגלים הוא מאת ה' וכחו, יוכל לעכב בידו שלא ילך בדרך שבחר (כמ"ש לב אדם יחשב דרכו וה' יכין צעדו), וא"כ אדם מה יבין דרכו, שהגם שנדמה לו שדרכו טובה ויסכים אל דרך הטוב לפי הבנתו, הוא לבלתי הועיל, שעקר תלוי ביד ה' הגומר את הפעולה, וזה יתעלם פעמים רבות מן האדם, שיראה לפעמים עיכוב בדרכו שידמה לו שהוא לרעה ובאמת מה' מצעדי, ומה יבין האדם אשר תבונתו קצרה להשיג מלב"ם

20

ואמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו. גמ' חגיגה ואף הרגלים אינן ברשותו פסוק מלא (משלי כ) מה' מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו, ואדם הולך ואינו יודע להיכן הולך אם לטוב אם לרע אם למות אם לחיים מדרש

במדרש אז תלך לבטח. כי באמת ברה יעקב מפני עשו. אעפ"כ כתיב ויצא וילך לא בלשון בריחה כי הבוטח בה' באמת מבין כי מה' מצעדי גבר ולא יתלה הדבר במקרה זהו בחי' יעקב איש תם כמ"ש רש"י בפסוק תמים תהי' קבל הכל בתיממות. ולא נשתנה כלל ע"י בריחה זו וזה מדת השתוות שכתב בחובת הלבבות... שפת אמת ויצא

30

ויאמין שבאמת הוא חי בהם וכל צרכיו וכל עניניו משתלשלים באמת בפרטי פרטיותיהם שלא מס"א כי מה' מצעדי גבר כוננו ואין מלה כו' ואם כן הכל טוב בתכלית רק שאינו מושג ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי שבאמונה זו שמאמין שהרע הנדמה בגלוי כל חיותו הוא מטוב העליון שהיא חכמתו יתברך שאינה מושגת והיא העדן שלמעלה מעוה"ב הרי באמונה זו נכלל ומתעלה באמת הרע המדומה בטוב העליון הגנוז. תניא

אם בחוקותי תלכו הדא הוא דכתיב (תהלים קי"ט, נ"ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד רבוננו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני וכו' אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וכו' מדרש כן אם בחוקותי תלכו, שנכתב סתם תלכו ולא נזכר לכת דמזוה כמו אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה', וסתם לכת דידך מיירי. אך הפירוש אם בחוקותי שיחקקו הדברי תורה בלב תלכו אף לכת דידך יהיה לדברי תורה לבית המדרש. ר' צדוק

40